

Чижевський Б.Г. (Секретаріат Комітету Верховної Ради України)

ПОЛІТИЧНІ ВИМІРИ РОЗВИТКУ СФЕРИ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Анотація: представлено бачення політиків, міжнародних інститутів, науковців, громадських організацій щодо значення сфери науки і освіти у розвитку держави, суспільства та особистості.

Summary. The view of politics, international institutions, scholars, non-governmental organizations about meaning of science and education in the state, society and individual development has been presented.

Події, які відбуваються в науці та освіті нікого, не залишають байдужим -дітей, дорослих, політиків, державних службовців, науковців, учителів, представників громадських та профспілкових організацій, приватного сектору, оскільки мова йде про перспективи забезпечення стабільного, узгодженого розвитку особистості, установ, підприємств, суспільства і держави.

На загальнодержавному рівні проголошено, що: “Успіх держави в сучасному глобалізованому світі швидкоплинних інформаційних технологій нерозривно пов’язаний з рівнем освіти та досягненнями науки. Обраний Україною шлях на європейську інтеграцію, динаміка соціально-економічних і політичних змін в усіх сферах життєдіяльності нашої держави обумовлюють нові вимоги до якості і конкурентоздатності вітчизняної освіти.

Освіта та наука формують духовний та інтелектуальний потенціал нації, забезпечують професійну компетентність трудових ресурсів та підготовку фахівців і науковців, здатних продукувати наукоємні високі технології, новітні знання, утверджувати Україну як провідну державу світу.

Модернізація національної системи освіти сьогодні має визначатися сучасною парадигмою розвитку, бути випереджальною з високою якістю змісту навчання, інноваційною, відповідати міжнародним стандартам, бути адаптованою до викликів цивілізованого світу. Освітній процес вимагає постійного оновлення знань, упровадження ефективних педагогічних технологій, форм і методів, завдяки яким формується нова генерація молодого покоління, патріоти України.

Реформування освітньої галузі має стати загальнонаціональним пріоритетом, здійснюватися в активній комунікації з освітньою спільнотою за підтримки органів державної влади, органів місцевого самоврядування, наукових установ і підприємств.

Визначені державою вимоги розвитку нашої країни стануть основоположними в діяльності педагогічних і наукових колективів. Наше

бажання – якнайшвидше забезпечення достойного майбутнього України, впровадження і примноження кращих традицій нашого народу, збереження суверенітету і цілісності нашої Батьківщини...”

Провідними державами світу наука та освіта розглядаються як: основа, вид, критерій духовно-ціннісного багатства, надбання, матеріальнотехнічної бази, інтелектуальної власності;

рівень, складність, глибина, якість узагальнення та мислення, осмислення, людської практики з передачі та засвоєння духовно-культурного та професійного досвіду;

соціальні інститути, призначені для вироблення, осмислення та передачі в процесі дослідження, спостереження, пізнання, навчання, самоосвіти досягнень поколінь, основ цивілізації, демократичних засад співжиття;

визначальні форми соціалізації і виховання людини, що відбуваються в філософсько-методологічному, ціннісно-орієнтованому та методично організованому середовищі пізнання та навчання.

Освіта розглядається в різних аспектах: як форма діяльності з навчання людини або групи; як якість (“освіченість”) – наявність у людини певного рівня культури, знань, практичних умінь і навичок, підготовленості, компетентностей, професіоналізму, майстерності відповідному визнаному стандарту та зразку; як сфера суспільного життя, галузь (дошкільна, загальна середня, позашкільна, професійно-технічна, фахова передвища, вища, післядипломна) та система навчальних закладів різних типів з функціями, структурою, підпорядкуванням, формою власності, обслуговуючою інфраструктурою, формами взаємозалежності, взаємодії з іншими підсистемами.

На думку провідних науковців України, “освіта – духовне обличчя народу, людини, які складаються під впливом духовних, моральних цінностей, що є надбанням їх культурного кола, а також процес виховання, самовиховання, самовдосконалення, впливу, шліфування, тобто процес шліфування обличчя народу та людини”.

За визначенням, прийнятим XX сесією Генеральної конференції ЮНЕСКО, під освітою розуміється процес і результат удосконалення здібностей і поведінки особистості, при якому вона досягає соціальної зрілості та індивідуального зростання. В освіті завжди є духовна діяльність або духовна здатність (яка розглядається поза залежністю від відповідного даному часу матеріалу), так і матеріальна, тобто зміст освіти.

Українська громадськість, профспілки наголошують на стратегічному значенні науки в реалізації обраного курсу держави на стійкий розвиток,

зростання, модернізацію сфери освіти, метою яких має бути всебічний, гармонійний розвиток, виховання і соціалізація особистості, здатної до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, готової до свідомого життєвого вибору та самооцінки, самореалізації, відповідності, професійної діяльності та громадянської активності.

Впродовж останніх десятиліть підвищилася увага суспільства, громадських активістів, експертів, практиків у сфері науки та освіти до розробки наукових засад розвитку як суспільства в цілому, так і особистості зокрема, визначення змісту освіти, ключових компетентностей, які набуваються учнями, студентами та аспірантами, автономії наукових установ та закладів освіти, свободі наукової, науково-педагогічної та педагогічної діяльності.

Українські учні, наприклад, першокласники вважають, що основне призначення науки та освіти полягає в тому, щоб Україна була досконалою державою! Сучасні тенденції розвитку освіти безпосередньо визначають принципи, критерії, технології щодо розв'язання проблем захисту, збереження, спасіння, оборони, безпеки, забезпечення миру, прав і свобод, солідарності та єдності, як учасників освітнього процесу, так і всіх членів суспільства, взаємоповаги та взаємодопомоги, сприяння розвитку інноваційного укладу економіки, економічного зростання, соціальної стабілізації, підвищення рівня і якості життя та гарантування їх зв'язку з соціальною справедливістю.

Основне призначення науки і освіти - забезпечення утвердження та прогресу добра. В умовах інтенсивних цивілізаційних глобальних і локальних реформ та змін наука і освіта виступають запорукою розвитку країни, передусім - продуктивних сил, як системи особистих (людина, людський потенціал, людський капітал, інтелектуальний капітал) і речових (відтворювальний та природничий капітал) елементів. Адже саме в процесі поєднання людського і природного капіталу здійснюється виробництво, будується і розвивається наука, освіта, економіка, зростає рівень культури, добробут людей, міцнішає держава.

Наука і освіта є фундаментом процвітання та розвитку народу, нації, держави. Якісний науково-технологічний та освітній потенціал є гарантією економічних перетворень і становлення національної інноваційної системи України як основи громадсько орієнтованої демократії, організованого демократичного суспільства, інституційного забезпечення суспільства та економіки знань. Без достатнього фінансування, наявності єдиної системи державно-громадського наукового управління наукою, освітою, людським потенціалом, людським капіталом, інтелектуальною власністю неможливо

здійснювати прогресивно значимі зміни у соціально-економічній сфері країни.

Список посилань

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року / Офіційне видання. – Київ, 2006.
2. Закон України “Про освіту” (від 23 травня 1991 року № 1060-XII).
3. Закон України в редакції Закону України “Про освіту” (від 23 березня 1996 року № 100/96-ВР).
4. Закон України в редакції Закону України “Про освіту” (від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII).
5. Закон України “Про дошкільну освіту” (від 11 липня 2001 № 2628-III).
6. Закон України “Про загальну середню освіту” (від 13 травня 1999 № 651-XIV).
7. Закон України “Про позашкільну освіту” (від 22 червня 2000 № 1841-III).
8. Закон України “Про професійно-технічну освіту” (від 10 лютого 1998 № 103/98-ВР).
9. Закон України “Про вищу освіту” (від 17 січня 2002 № 2984-III).
10. Закон України “Про охорону дитинства” (від 26 квітня 2001 № 2402-III).
11. Закон України “Про реструктуризацію заборгованості з виплат, передбачених статтею 57 Закону України “Про освіту”, педагогічним, науково-педагогічним та іншим категоріям працівників навчальних закладів” (від 9 вересня 2004 року № 1994-IV).
12. Закон України “Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення управління професійно-технічною освітою” (від 20 листопада 2012 року № 5498-VI).
13. Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (у сфері вищої освіти)” (від 14 грудня 2004 року № 2229-IV).
14. Закон України “Про ратифікацію Кредитної угоди (Проект “Рівний доступ до якісної освіти в Україні”) між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку від 5 вересня 2005 року ” (від 21 грудня 2005 року № 3255-IV).
15. Закон України “Про вищу освіту” (від 1 липня 2014 року № 1556-VII).
16. Закон України “Про фахову передвищу освіту” (від 6 червня 2019 року № 2745).

17. Закон України “Про ратифікацію Угоди між Урядом України та Урядом Фінляндської Республіки про реалізацію проекту “Фінська підтримка реформи української школи” (від 3 липня 2018 року № 2485-VIII).

18. Закон України “Про наукову і науково-технічну діяльність” (від 26 листопада 2015 року № 848 – VIII).

19. Закон України “Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки” (від 22 липня 2001 р. № 2623 – III).

20. Закон України “Про інноваційну діяльність” (від 4 липня 2002 р. № 40-IV).

21. Закон України “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності України” (від 8 вересня 2011 р.).

22. Декларація прав дитини: Декларація ООН від 20.11.1959.

23. Європейська конвенція про громадянство (укр/рос): Конвенція Ради Європи, Доповідь від 06.11.1997 № ETS N 166.

24. Конвенція про права дитини: Конвенція ООН від 20.11.1989.

25. Конвенція про контакт з дітьми (ETS N 192) (укр/рос): Конвенція Ради Європи від 15.05.2003 № ETSN192.

26. Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми: Конвенція Ради Європи від 16.05.2005.

27. Конвенція Ради Європи про кіберзлочинність / Ратифіковано із застереженнями і заявами Законом України від 7 вересня 2005 року № 2824-

28. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини третьої статті 53 Конституції України “держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах” (справа про доступність і безоплатність освіти) від 4 березня 2004 року № 5 –рп/2004 (справа № 1-4/2004)

29. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 48 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України “Про освіту” від 16 липня 2019 року № 10-р/2019 (справа № 1-75/2018(4072/17) УДК 378:62 Чумак В.С., Свид И.В. (Харьковский национальный университет